

Уллу Хорламны байрамы бла!

Газета издається на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ЗАМАН

2012 жыл
5-чи май,
шабат кюн.
№ 83 (19004)

Багысы 3 сомду

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Халкыбызны жигитлиги ёмюрлеге да мутхузланмаз!

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы А.Б.Канокуну 1941-1945 жыллада Уллу Ата журт урушда Хорламны 67-жыллыгы бла алгышалау

Багальы ата журтуларыны! 1941-1945 жыллада Уллу Ата журт урушда Хорламны алтыш жетижыллыгы жуукълашып келеди. Республиканы Парламенти эм Правительство суа бирге урушун, тылда урунганланы, Къабарты-Малкъарда

Ол миллеттери, жыл санлары, политика ниетлери башха-башха болган адамланы бириктериди. Хорламны Кюнюн байрамлай, биз халкыбызны биогумезлик ниет кюнине, айтып айтмазча уллу бадырлыгына баш урабыз, къазауат жыллада ёлгенлени эсте тшоиребиз.

Халкыбызны аскер жигитлиги бла урууну жигерлиги Россейни аскер махтаулугун бек биик даражага чыгаргандыла. Бизни жерибизге келген дуняа уруш халкыгъа бир да болмагъана къыйын сынауди. Ага этилген зорлукугъа ол бютюн къаты биригиулюк бла, Ата журтка кертчиллиги бла жуулаплаганды. Ма ол ишана биогонлюкде да юлгоге алынгандай турдыла.

Къабарты-Малкъарда жашагъанла да битеу Россейни кеп миллетли халкы бла бирге, Хорламга юлюшлери къшошандыла. Аны 60 мингден артыкъ айрымалы жашлары бла кызылары урушуну битеу фронтларында къанларын-жанларын аймай сермешгенди. Аладан 40 мингден асламы Кавказдан бла Болгадаан башлап Берлинге деру озугъан сермешу алуагында къалгандыла.

Уллу Ата журт урушуну кезуеюнде Ата журтубузун эркинлиги эмда жалынчакъсызлыгы ючюн жан берген жигитлеге ёмюрлеге махтау! Аланы бадырлыкъларыны багысы жокуду. Сейлы атлары ёмюрлеге эсе къалганды.

Ветеранлагъа къагырыуу кызыралны баш магъаналы иши болганды эм болганлай да къалады. Аны себепли аланы жашауларыны тынч-ырахат этиу Къабарты-Малкъарны власть органдарыны бла башха онуючуларыны намыслы борларды.

Хорламны Кюнюн, багъалы ветеранларыбыз, багъалы ата журтуларымы!

Кесиги, юююрлериги да насылып болугъуз, мамырыкъда тынч-ырахат жашау этиги!

жашагъанланы барысында да бу сыйлы эмда жарыкъ байрам бла жогеримден къызыу алгышлайма.

ПРАВИТЕЛЬСТВОЛУ САБЪАТ

Сёлешууге депутатла тури къатышхандыла

Къабарты-Малкъарны автономия жолларында угердону окиси, азоту, диоксида эмда сераны окиси тошкен сора мурдадан 4 керге уллу болдыла. Аны юсюнден табиगत ресурслары бла экологианы министри Гызылан берт Парламентде болган «правительстволу сагъатны» кезуеюнде билдиргенди.

Депутатланы алларында сёлеше, министр ол шартла Нальчикде, Прохладныйде, Черемде эмда Тьернауаузда атмосфера хауаны экология болуму тинтилгенде, лабораториялы анализ этилгенде ачыкъланганланы чертгенди. Тинтүү иш

«КъМР-де төгерекдеги къудурети сакълауну юсюнден» законга керге бардырылады дегенди. Ол билдиргенди, къырал власть органдыла къудурети халына надзор этиу ючюн жууалы болган къуллукчуланы тизмеси жарадырылганды, сакъланган табиगत жерле белгиленгенди. Былтыр молк субьектлде 408 контроль тинтүү бардырылганды эмда административ тазир салынуу юсюнден 286 бегим чыгарылганды.

Правительствону бегими бла «КъМР-де къалган-къулгандыла бла байланы мадделери» 2013-2025 жыллагъа жарадырылган республикалы программасы къа-

был керюлгенди. Ага дагыда бир керге хайырлангъа болуукъ къалган-къулгандыны жыйуу, муниципальный къуралыларыны энчи оборудовани эмда техника бла жалчутуу, кир-кипчики жарадырылган заводла эмда къалган-къулгандыла басырылганды 15 полигон ишлеу, битеу савкъаланы къоркъуууу этиу, хайырсыз болган агрохимикатланы утилизициялау дегенча эм башха жумушла кирдиле. Аланы тамамлауыга 2 миллиард 267,5 миллион сом къоратырга белгиленди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Итогла чыгарыу

Эм жетишмилли предпринимательлени атлары айтылгандыла

«Жылны бек иги предприниматель» деген конкурсу бардыруу ахшы төреге айланганды. Аны Нальчик шахарны администрациясы предпринимательлики айнетууну программасына керге кутарганды. Быйыл конкурсу онуну керге бардырылганды. Анда хорпагъанланы озган шабат юн «Синдика» къонакъ юйде саугъалагандыла.

Бул жол конкурса жаңгычылык кийирилгенди: аны төрели сегиз номинацияны багъада тёртосу къошулгандыла: «Улуу иш хакъ төлеген», «Ишчи жерлени барысында да кеп кутарганды», «Ишчи куурай билген тишери», «Нальчик шахар округда бек жетишмилли жаш предприниматель».

Конкурса къатышырга сюегенлери жыйырма бир адам билдиргенди. Ага гиче эм орталыкъ бизнесе ишленгенди. Хорпагъанланы атлары айтылганды, аланы эр бирини да ишлери тынчы сыюлгенди, финанс борчларын къалай толтургандыла, налогия эмда иш хакъ бла байланы борчлары болгандыла бла къалгандыла, ара шахарны айнетууну къабыл салгандыла, предпринятины социальный болумуа эм кеп башха шартлагъа кыраылганды.

Нальчик шахар округу администрациясы башчысына орунбасары, конкурсу председатели Тобейланы Хызыр, къууачлы жыйылуу ача, предприниматель

Сатуу-алууда жылыны бек иги предприниматели Заммаланы Асият.

ле шахаргъа уллу болушукъ этиу тургандыла белгиленгенди. «Аланы кепден кеп болга баргандыла да къуандырыла. Жылдан 2011 жылда 3,7 проценте аслам болгандыла. Быйлыны башындан бери шахарны кесинде гиче эм орталыкъ предпринимательлик бла корешелени саны 3770-ден асламы. Бу сферда 11,5 миңг энчи предприниматель ишледи. Ол жаны бла Нальчик республиканы башха шахарларындан бла районларындан озды», дегенди.

Ызы бла хорпагъанланы атлары айтылды. Алай бла, «Сатуу-алуу» номинацияда «Кенгуру» сабыт юкени таматыла Заммаланы Асият, «Промышленность», транспорт эм

связь» номинацияда чекленген жууалылыгы болганды «Тетраград» обществоу башчысы Эльбер Шакое, «Аш-азыкъ» жаны бла «Шарлотка» кафеи иеси Залина Канлоева, «Эл молк эм аш-азыкъ» продукция чыгарууда» чекленген жууалылыгы болганды «Кенжер» обществоу башчысы Азия Бекуюлова, «Къурулушда, конструкция къурулуш материалла чыгарууда чекленген жууалылыгы болганды «АССО» обществоу иеси Настланы Алийсолтан айырмалы болгандыла.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Суратны автор алганды.

Суратны ХОПЛАНЫ Марзият алганды.

Таза жюрекден

Фронтчү шёкларыбызны эсге тшоирейик

Багъалы ветеранла! Урушуну урууну, Сауланган кюнлени эмда право низамны сакълауу органданы ветеранларыны (пенсиячуларыны) Нальчик шахар жамауат организациасыны президиуму Сизни, махтауу фронтчулары Ата журтубузуну жигит къоруучуларыны Уллу Хорламны 67-жыллыгы бла къызыу алгышлайды.

Сизге, жуукъларыгъызга, ахуларыгъызга да кийик саулуукъ, ниет чынгыуулуукъ тежебиз. Бу алапат кюнню тишишисна байрамларыгъызга, бир туугъагъа ашагъан, ачынуу, къууачны да бирге сынагъан фронтчү шёкларыгъызны эсге тшоиролоюгозе сёз да жокуду.

Жаш тёлубюз энди уруш къыйынлыгъын сынамысын! Ага журтубузуну насыбы, эркинлиги ючюн озукъларын, жашуулары бергенлени эндинден кетермисин!

Туугъан Къабарты-Малкъарыбызга мамырыкъ эмда ырахатлык!

Баш урабыз батрылагъа

Уллу Ата журт урушуну хурметли ветеранлары, тылда урунганла, республикада жашагъанланы барысы да!

КъМР-ни Къабарты-Малкъар рескомү сизни совет халкыны Уллу Ата журт урушда Хорламны 67-жыллыгы бла къызыу алгышлайды. Хорламны Кюнюн бизни къырдада бек сыйлы эмда сюйген байрам болгандыла къалады. Аны тишишисна тубей, биз бизге дуняаны кез жарыгъын ачкандыны эсгертебиз. Хар бирибиз да фашизмге къажуу жигитча корешелени: сау къалгандыны, ёлгенлени да, алларында баш урабыз.

Урушуну ветеранларына, тылда ишленгенге, республиканы сауулы халкына мамырыкъ, огурулуууукъ, саулуукъ, ырахатлык тежебиз. Бу къыйын заманда кюнлюк, къаруууууу таркъаймайсын, ахуларыгъызны къадарлары ючюн къадырмаза болугъуз!

Зайрат ШИХАЛИЕВА,
КРФ-ни Къабарты-Малкъар рескомуну биринчи секретары.

ЖЫЙЫЛУУ

Жаш тёлү палатаны председатели айырылганды

Тонене Къабарты-Малкъарны Парламентинде КъМР-ни законла чыгаруучу органдыла Жаш тёлү палатаны ючюнчю чакъырылууну биринчи жыйылыуу болганды. Ага Парламентни башчысы Чеченланы Анаур, аны орунбасары Татьяна Саенко, Жаш тёлю, жамауат биригиулени эмда асламы информация органданы ишлери жаны бла комитетни председатели Татьяна Хашкожева эмда профильли комитетлени председателиери къатышхандыла. Палатаны жаңгы къауумуна

41 адам киреде (алгынныкыындан эсе 8 адамга кеп). Аланы араларында республикалы жамауат организациаладан 11, муниципальный эм шахар биригиулелен бла жер-жерли самоуправлени органдарында жаш тёлю советленди 14, студент биригиулелен 10 эмда регион политика партиядан 6 келечи барды. Аладан 13-ю къызладыла, 28-си жашладыла.

Биринчи жыйылыуда жаш парламентрибиз ачыкъ къал көтёруюери бла Жаш тёлү палатаны председатели айыргандыла.

Оп къуллукъгъа Кристина Лопатина (Май муниципальный району) Жаш тёлю клубла бла Жапунланы Муса (Жаш тёлю башламчылыкъланы институту) кёргозюленди эдиле. Ага жыйылыууны кесерини азырауна алып программалары бла шагъарейлендиргенди. Палатаны членлерины асламысы, Жапунланы Муса жаны болуп, көп көтёргенди.

КъМР-ни Парламентини Жаш тёлү палатасыны атындан РФ-ни Федеральный Жыйылууну Къырал Думасында Жамауат

жаш тёлю палаталык келечиге Беслан Назранов айрылганды, аны секретары ач Ирина Суворова болганды. Чеченланы Анаур жаш парламентрибиз алгышлагъанды, ала ботоз къаты биригил, мурларына жетинчи тынч-магъа, кеп салып ишлерге, ол къыйматлы болурча да этерге кеп болгандарны эсгертеди. Палатаны экинчи чакъырылууну председатели Аслан Шихшев да насыйат сёзю айткъанды.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Бизни корр.

Кенделенен Эльбага деру	Ата журтха сюйеклики эмда кишиликни шагъатлары	Жаудан артка турмагъандыла	Белгили альпинистле да къатышып
2 бет	3 бет	4 бет	6 бет

Ата журтха сүймекликни эмга кышылыкш шагъатлары

Ючгол письмола. Фрондан учул келген къанатлылаа ушайдыла ала. Кыслай ошылгы, тынгысыз болуп саклагандала аланы хар юйде, хар юйорде.

Ол кезуилде почтагондон сыйды да, багылы да адам хана болмаз эди. Аланы жазганы аламысы бу дуняда кеткенде: кими къазуатда, жигитча сермеше, жан бергенди, кими белгисиз тас болганды, кими уа урушда алгъан жараларындан ёлгенди.

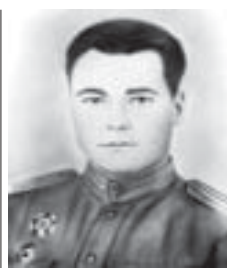
Алай аланы атлары унутулмагандыла, жер жоюнде жашуа болганы къадар унутулук да тойюлдөле. Фрондан келген ючгол письмола да аланы эсге салдырганлай турлукуда, Ата журтха кертичликни эмга кишиликни шагъатларыча. Ма аны ючюн асырайдыла жууукыла, ахула аталарны, къарындашларыны къыз алары болганды къагытлары, тюз да къз жинжилеринча.

Письмоладан кёллерин заман саргалтханды, секил-секил этгенди. Бирде карандаш бла жазылганды харфлары

кёрюнген да этмейди. Алай ала илерини жылыуларын, сезимлерин саклайдыла, аланы бизни акылыбызга синдиредиле, жюргибизни къозгайдыла.

Алада жазылганы окъусанг, адамларыбызны ниет тазалыкларына, тууган жерлерине къыйры-чеги болмаганды сүймекликтерине, тегереклерин къыйнылык, бушуу алып турганды кезуде да кълсюзлюк этмегенлерине, жарыклай кълганларына сейр этесе. Бир белгили назмуку айтханды, «аладан темир чюйле этрге керек эди, дуняда аладан къаты чюйле болмаз эдиле».

Хорламны Кюнюне аталганды номеризде биз туалу жашланы фрондан жазганды харфларыны бир къауумун басмаларга суйгенбиз. Айтханыбызча, къбюсю карандаш бла жазылганды ючюн харфлары иги кёрюнмейди. Аны себепли кесибиз окъуп, тинтип, жанганды зарфа урургъа оюлашханыбыз. Болсада иги сакланганды а алайлай къыйгандыбыз.

Попева почта 39467. 10/У-1943.
Бек алып башлап салам санга, Бадинахан, Зюльга эи Бористе да. Жазаргъа кълом бармайды сини сау улугъусузу билмейме да. Кён письмома жазам, бир да жууал жокуду. Не Хажимайлыны, не Хажимухамметни къайда болгандынын билмейме, сау

Насталаны Хажибекир кадровый офицер болганды. Кызауатха дери офицерлен хазырлаугъа тир къатышханды. Фрондха кеси ырызлыгы бла барып, уруш жолданы башындан айтгана къылдырып, 1945 жылда майда, Хорламга бир нечча кюн къалып, ёлгенди.

Аны бюгон биз басмалаганды письмосуун Кышхатауун орта школулда къуралганды музейде тапханыбыз. Жазганды хатына кёре, ол бек окъууду, билимди адам болганды.

эселе да, тойол эселе да. Немисле халек этгенлерин айтдыла. Сиз сау эсегиз, манга бир белгили письмо жаз. Кими къайда болгандынын тоз жаз.

Мен Тибилеге командировкагъа келгенме. Мында Ахокову табып, аны бла бир кесек халар айтханды. Бек иги турама. Бир да хатам жокуду. Бусагъатда Новороссийски къатында уруш этебиз. Манга бир да жарымгагъыз, кесигиз иги тургуз. Юйге барырга мурат этип тура эдим да. Нальчкини къатындам прижаз бла артка къайтып келгенме. Да энди юйге терх барлам, хайт деп тургуз.

Письмоланы тер-терк жазу тур. Менден бизниликни барысына да халар айт. Кыска заманда артка кетеме. Сау жолугъайк. Сабийлеки саукулларыны оюсондан да жаз. Хажимарга, Келлягъа, Таттагъа, Лейлягъа, къызлга эм сабийлеге менден салам айт. Бирберден бла Материйден не халар бар эсе да жаз. Хайда, сау жолугъайк. Шёндю турганды жерим Новороссийски къатындады. Ол тирден энди узак кетмебиз. Мени адресим: 500-ая полевая почта, часть 849.

Жазганды сени Хажибекиринг. 16-чы мартада 1943 жылда.

Кючмезланы Юсюнюе жашы Абдулла Севастополь ючюн сермешде чынгыт жигитча ёлген эди. Кысгъа сермешени бир конюнде ол багъчылык этген рота гитлерчилени онбир атакалары тохтаганды. Ол кеси уа онбир фашист солдаты этгенди.

Экинчи юнде уа немислени эки роталары бизникилден жалаанда беш адам болганды жерге ёлпун турганды. Абдулла эки автомат бла да кезуу-кезуу агханды. Алада дупманы 130 солдаты бла офицери жоку ёлгенди.

Урушда этген жигитини ючюн ол Ата журт урушун ючюнчю, жигити эмга биринчи даражыла ордентери эмга Ленинни ордени бла (ёлгенден сора) сауланганды. Биз бюгон басмалаганды письмосуун а ол закый жазуучубуз Гурдуланы Берте жазганды.

Прежде всего шлю Вам моим дорогим отцу и матери чистосердечный привет. Кроме того, хочу знать состояние Вашего здоровья и жизнь. О себе сообщаю, что я жив, здоров, болен и ран не имею. Служу в рядах Красной Армии политрукком. Решением Советского правительства и нашей партии наша армия разбивает свиное рыло Гитлера и его орду, стремящихся установить фашизм на нашей земле и закабалить наш народ. Гитлер хочет поставить наш народ под ярмо капитализма. Но эти планы обратятся против собственной головы Гитлера, уничтожат его и его полицию. В этом я твердо убежден. Это я вижу своими глазами ежедневно. Никогда фашизм нас не победит.

Кабардино-Балкарская АССР, Чечемский район, селение Нижний Чегем Таумурзаеву Маждиу Атабиевичу

Юй бичеси Уналаны Валгъа (Бабулукъа) ийген къагытларыны биринде ол былай жазганды: «Муса бла мен бирге эдик да, энди уа, ол кетин, Магомет бла мен бирге болганыбыз. Ахыры, Магомет, Шибухов, Тухужев (кыбаргыны актёрла) бла мен биргебиз. Энди бизни ташмаганды мында бир адам къалганды болмаз деп, умут этем».

Атыны къагытларыны дагыда бир ахшы жаны: алагъа кёре, биз урушун алында таулу актёрланы жашауларындан халпарлы болабыз. Бир къагытында уа аланы таскъыткылары тосу сёзилде: «Жаным, сени письмоларыны алгандан сора, Муса да бизге келип, ол, Магомет, биргебизге кылудук этген малкъары жаш, мен да, олтурпун, «Улуу хожуну» да жырап, алай жайылганыбыз», - дегенди.

Аскерда да Атыны театрга суймеклиги кетмегенди. Ол бу къагытында артыкъда кёрөнеди: «Лермонговун битеу стилхерин алып, кзуру аны окуп турама. Артыгыракъда «Демонун». Жаным, мен мени анда тауча «Демонуну» тас этте. Мен а мындан барсам, халкын ауузма къаратырма, деп умут этеме. Сора Тамараны сен окурса, Демону уа - мен. Ол заманда кёрорбюз кым ити окулганды. Алай къауатда да кылай турамыз. Кыясыны кёрюмесини юсюнден айтады.

Сезюсю, ол мамыр жашауца иннандыганды. Къадар а башха тюрлю жазуу этгенди. Бачи улу Ата журт урушун биринчи конюнде окулна аны отуна киргенди. Жангыт къызы Алланы тууганын билгенди. Алай къауатдан а кыайтаганды. Валя былай къагыт алганды: «Урушда жоюлганданы, тутмакъгъа тошгелдени санында да жокуду». «Эгеруи китабында» уа «Бачиланы Хамзатны жашы Аты аксер 1943 жылда ёлгенди» деп окуйбуз.

Газетде аны ахыр къагыты басмалаганды.

«Алып башлап, салам айтма жаныма кёрген Валентинама. Мен бир да къалай жазаргъа билмей, бек арсар болуп жазам. Ол да неди десен а, сени къайда болганыны, саулуугу юсюнден бир зат билмей, ма аны ючюнге жазмай кёл турганма. Бусагъатда да жазаргъа - жазмагъа арсар болуп, сен окуумасанг да, бирле окурла деп жазам».

Къалай турарсыз? Ася бла Женны турарсыз, аяллыгъа атылауу, сора, мен да бир да письмо алмаганды. Кесинг халинг къалайды? Кыялай турарсыз? Кыялайды? Сабийни а саумуду? Кыялган жууукъ - тенг да къалай турадыла?»

Мен ахыл этгенден, театрга адам болмас. Сора къалай турарсыз? Не барды, не жокуду - хёр задан жазарсыз. Чомайлары да къалай турадыла? Шытада ол бир жары да кетген болмас. Юйде да Барта бла Биза къалай турадыла? Магометни да аскерге алганды болура. Юйге, Налжаннагъа бир кере письмо жазып жибергенме.

Ахыры мен сени сау сунмайа да, арсар эдирген олду. Алай айтханым

Кабардино-Балкарская АССР, Чечемский район, селение Нижний Чегем Таумурзаеву Маждиу Атабиевичу

Таумурзаны Маждитни жашы Хамит 1943 жылда 15-чи августда ёлгенди эмга Орёл областыны Глазунов районуно Богородское элинде асырагъанды. Ротаны тамата политрук болуп турганды жашдан келген письмоланы аны этечи. Бабаланы Лейляны юйюру бек багылы хазынагъа саклайдыны.

Письмоланы ичлеринде уруш жылда чыкъганды газетден кесилип алынганды бир къагыт журун да барды. Анда совет аскерни батырыкларыны кёрюзтген солдатылары бла офицерлерни правительстволу сауугъа бла саулагандыларыны юсюнден дубурукъ басмалаганды. Аланы араларында Таумурзаланы Хамитни аты да барды.

Красная Армия имеет могучую силу и способна уничтожить фашизм с корнем. Мы, советский народ, Красная Армия, дадим достойный ответ озверевшему свинорылу Гитлеру. За меня не беспокойтесь. Если погибну - погибну за дело Ленина-Сталина, за советский народ. Если погибну считайте, что погиб как коммунист. Не беспокойтесь, помогите Красной Армии. Победа в наших руках. Уничтожим фашизм до конца.

Да здравствует Сталин. С именем Сталина идем в бой и бьём гитлеровских фашистов.

Я на Юго-Западном фронте.

Адрес: Действующая Красная Армия Юго-Западного фронта, полевая почтовая станция №710, управление 2-го мотодивизии, рота регулирования Таумурзаев Х.М. 19/УП-1941 года.

Во-первых, шлю чистосердечный привет моей дорогой сестрёнке Лейле. После приветов хочу знать состояние вашего здоровья и жизнь. О себе сообщаю, что я жив и здоров. С оружием в руках уничтожаем фашистских псов, наступающих на нашу социалистическую Родину. Подлых фашистов будем бить до полного уничтожения. Не беспокойтесь, мы победим. Мой победим. Уничтожим Гитлера до конца.

Хамид. Действующая Красная Армия. 12/УШ-1941 года.

Прежде всего шлю Вам, моим дорогим отцу и матери, сестрёнкам, чистосердечный привет. Если спрашиваете обо мне, жив. Бьём Гитлера. Дорогие родители, высылаю Вам зарплату, расходуите на свои нужды. Вышло ещё. Сообщите, если получите свидания. Ваш сын Хамид. 16/УШ-1941 г. Действующая Красная Армия полевая п/ч 710

Жантууланы Эльмырзаны жашы Анор 1919 жылда Кёнделенде тууганды. 1935-1940 жылда Москвада ГИТИС-ни маълум актёр студиясында окулганды. Аскерге 1940 жылда чакырылып, Украинаны тошгенди.

Аны сакланганды къагытларына кёре, жашуу бир нечча айнайы лётчикке окулганды, чекде къулдукъ этенди. Улуу Ата журт уруш башланганды, Анор офицер курслада окулганды, бир къагытында «отуз эки адамга командирлик этем» деп жазганды.

Жантууланы жаштары фахмулу адам болганы, театрына бек суйен аны къагытларында, назмуларында да кёрөнөди. Ол, урушун алында жанаанда дептер жортогун, анда назмула жазып турганды.

Ахыр къагытында да жаш, назму бла жазып, анда биринчи кере Москвада юйюру, сабийи болганын билдиргенди. Жантуулары, аланы излен, ара шахаргъа кёл кере къагыт жазгандыла, алай жууан алмагандыла. Анорун юсюнден да толу халпарлы тойюлдөле, жалаанда «1943 жылда Кюен шахарны тиресинде тас болганды» деген жууап келгенди.

Театрыма

Къыйын болганды сездим Суйген ишинг ташласа. Бютонда къыйын кёреме Суйген тингендин амажанг.

Къоркъма сен, театрым, Энтта ары кыйтырма. Суйгенни анда табып, Аны халар айтырма.

Сагъатымни сизге жибереме - Кеси къюздан тутаргъа. Мен дуниядан кетем а, Аны бетине къвараргъа.

Алай кесим сау къалсам, Насылы дуняда жашарыб. Сагъатын бетине къраамай, Бир бири къюбузге къварарыб.

Хайда, сау къалгыбыз, Мени сыйлы атам, анам, Сизге айтылганды анысы, Москвада къалды балам.

Алай къагыт этмегиз, Аны къараркыды анысы. Къуру мени да тойюлдю Аны да сыйлы баласы.

Сабийни анысы ити адамды, Ол анга уста къвар. Жашым улуу болса уа, Мени алмашдырырга жарар.

Хайда, сау къюрошейик, Эгечлерим, къарындашларым. Сизге термиле ёллюкме Мени сыйлы жанларым.

Хайда, сау къалгыбыз. Сизни улпа этеме. Мен а, фронг хазырлангыч, Кере бюгонга кетеме.

Къулбайланы Тенгизни жашы Амбий уруш башланганды, Черек ауузда «Кызыл Малкъар» колхозда «полтурка» бла жоукле ташып турганды. Андан сора жениги машина бла райистолкомуну председатели жюрттенди. Фрондха да ма ол машина бла кетген эди.

Сермешде биринчи кере Гроднода киршиден. Ёлген а 1941 жылда ноябрьде Москва ючюн сермешдеден биринде этенди. Аскер кийимери бла сурут ирге аны на сыбы тутмаганды. Бу письмосуун ол эгечи Маирсуханы урушун биринчи конюнеринде жазганды.

Кюнюнг, сагъатынг да ахшы болуна, мени багылы этчим Маирсухан. Биринден, къарындаш салам жибереме. Экинчиден, къырымда келип тохтаганыбызны билдиреме. Мындан Киевте эттиржице деген халар барды. Бирде къыйналмай турабыз. Хайда, сау къыл.

Бачиланы Хамзатны жашы Аты Акъ – Сууда 1916 жылда тууганды. 1935 - 1940 жылда Москвада ГИТИС-де маълум студияны санында окулганды. Маълум театрда иштей турганды, аскерге чакырылганды. Биресине окулганды таулу актёрла Кючюкланы Магомет бла Гузеланы Муса да , къабартылыладан да экинси аны бла эдиле.

Юй бичеси Уналаны Валгъа (Бабулукъа) ийген къагытларыны биринде ол былай жазганды: «Муса бла мен бирге эдик да, энди уа, ол кетин, Магомет бла мен бирге болганыбыз. Ахыры, Магомет, Шибухов, Тухужев (кыбаргыны актёрла) бла мен биргебиз. Энди бизни ташмаганды мында бир адам къалганды болмаз деп, умут этем».

Атыны къагытларыны дагыда бир ахшы жаны: алагъа кёре, биз урушун алында таулу актёрланы жашауларындан халпарлы болабыз. Бир къагытында уа аланы таскъыткылары тосу сёзилде: «Жаным, сени письмоларыны алгандан сора, Муса да бизге келип, ол, Магомет, биргебизге кылудук этген малкъары жаш, мен да, олтурпун, «Улуу хожуну» да жырап, алай жайылганыбыз», - дегенди.

Аскерда да Атыны театрга суймеклиги кетмегенди. Ол бу къагытында артыкъда кёрөнеди: «Лермонговун битеу стилхерин алып, кзуру аны окуп турама. Артыгыракъда «Демонун». Жаным, мен мени анда тауча «Демонуну» тас этте. Мен а мындан барсам, халкын ауузма къаратырма, деп умут этеме. Сора Тамараны сен окурса, Демону уа - мен. Ол заманда кёрорбюз кым ити окулганды. Алай къауатда да кылай турамыз. Кыясыны кёрюмесини юсюнден айтады.

Сезюсю, ол мамыр жашауца иннандыганды. Къадар а башха тюрлю жазуу этгенди. Бачи улу Ата журт урушун биринчи конюнде окулна аны отуна киргенди. Жангыт къызы Алланы тууганын билгенди. Алай къауатдан а кыайтаганды. Валя былай къагыт алганды: «Урушда жоюлганданы, тутмакъгъа тошгелдени санында да жокуду». «Эгеруи китабында» уа «Бачиланы Хамзатны жашы Аты аксер 1943 жылда ёлгенди» деп окуйбуз.

Газетде аны ахыр къагыты басмалаганды.

«Алып башлап, салам айтма жаныма кёрген Валентинама. Мен бир да къалай жазаргъа билмей, бек арсар болуп жазам. Ол да неди десен а, сени къайда болганыны, саулуугу юсюнден бир зат билмей, ма аны ючюнге жазмай кёл турганма. Бусагъатда да жазаргъа - жазмагъа арсар болуп, сен окуумасанг да, бирле окурла деп жазам».

Къалай турарсыз? Ася бла Женны турарсыз, аяллыгъа атылауу, сора, мен да бир да письмо алмаганды. Кесинг халинг къалайды? Кыялай турарсыз? Кыялайды? Сабийни а саумуду? Кыялган жууукъ - тенг да къалай турадыла?»

Мен ахыл этгенден, театрга адам болмас. Сора къалай турарсыз? Не барды, не жокуду - хёр задан жазарсыз. Чомайлары да къалай турадыла? Шытада ол бир жары да кетген болмас. Юйде да Барта бла Биза къалай турадыла? Магометни да аскерге алганды болура. Юйге, Налжаннагъа бир кере письмо жазып жибергенме.

Ахыры мен сени сау сунмайа да, арсар эдирген олду. Алай айтханым

Кёнюнге тиймесин. Алай айтханыкъгъа, Аллах ёлюмден сакласын сени. Мени сураган а, бир хатам жокуду. Бек хайт деп турама, алай атыгым ауругъанын бир ай бла жарым болады. Энди ити бола барды.

Мен эм Кючюкланы Магомет, Гузеланы Муса, 22-чи июнда урушха кирип, 13-чо июльгъа дери бирге турганыбыз. 13-чо июльда ингирде сагъат 8-де, бир бирин тас этип, айрылып айланганды. Ала мени ёлген сунуп, мен да аланы ёлген сунуп тура болубуз дейме. Бир ху Мусадан халар айтхан эди. Кеси да, аны бла бир кюмул заманын туруп, ол да арда айрылыпганды. Андан сора Латвианда Атаев Магометни, Кудав Ю. къарындашын кёрген эдик.

Бир да къоркъма. Магомет да, Мусса да, мен да, бара турганды урушха кирсек, бир зат болмай, ойнай - ойнай, чыгъып кетучю эдик, энтта Аллах айтхан болур.

Немислени алай кёл урушалыкъ тойюлдюле. Жаным, биз Ленинград областда урушайбыз, на Парховском направлении. Жаным, мен шёндю танковий полкында, алынкыны андан кёрген хатам жокуду. Хайда, сау къал. Хар затдан толу жазып, жугил жибер.

